

*karnî'l-hâdî 'aşer ve 's-şânî* adlı eserleri *Devhâtü'n-nâşir'in* zeyilleri mahiyetindedir. Bazı kaynaklarda İbn Asker'e *Dîvânü's-şürefâ'* adlı bir eser daha nisbet edilmektedir (İbn Sûde, I, 97).

#### BİBLİYOGRAFYA :

İfrenî, *Nühzetü'l-hâdî* (nşr. O. Houdas), Paris 1888, s. 75-76; Selâvî, *el-İstikşâ*, V, 81-82; Abbas b. İbrâhim, *el-İ'lâm*, V, 154-156; E. Lévi-Provençal, *Les historiens des Chorfa*, Paris 1922, s. 231-273; Serkis, *Mu'cem*, I, 184; II, 1969; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 677-678; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, I, 311; İbn Sûde, *Delilü mü'errihi'l-Magribi'l-aşâ*, Dârülbeyzâ 1960, I, 97, 259; Abdülkâdir el-Âfiye, *el-Hayâtü's-siyâsiyye ve'l-ictimâ'iyye ve'l-fikriyye bi-Şeşâven ve ahuvâzihâ*, Muhammediye 1402/1982, s. 327-329, 333-334, 401-419; G. Deverdan, "İbn 'Askar", *EP*<sup>2</sup> (Fr), III, 743-744; Ali Refîf, "İbn 'Asker", *DMBİ*, IV, 299-300.



MUHAMMED RAZÛK

### İBN ÂŞİR, Ebü'l-Abbâs (أبو العباس ابن عاشر)

Ebü'l-Abbâs Ahmed  
b. Ömer b. Muhammed  
b. Âşir el-Ensârî el-Endelüsî  
(ö. 765/1364)

Mağribli mutasavvıf ve âlim.

Endülüs'ün Şemîne (Jimena) şehrinde doğdu. Bazı kaynaklarda babasının adı Muhammed, dedesinin Ömer olarak kaydedilmektedir. Öğrenimini Şemîne'de tamamladıktan sonra Cezîretülhadrâ'ya (Algeciras) giderek ders vermeye başladı; ayrıca tasavvufa da ilgilendi. Cezîretülhadrâ'nın hristiyanlar tarafından kuşatılması üzerine oradan ayrılıp hacca gitti. Mağrib'e döndüğünde önce Fas'ta, ardından Miknâse'de bir süre oturduktan sonra Selâ'ya geldi. Buradan Ribâtülfeth'e geçerek Şeyh Ebü Abdullah el-Yâbüri'ye intisap etti ve onun halifesi oldu. Şeyhin ölümünden sonra Selâ'nın merkezinde bulunan Şeyh Ebü Zekeriyâ'nın zâviyesinde ikamet etmeye başladı. Burada başta Cemmâîlî'nin *'Umdetü'l-aşkâm* adlı hadis kitabı olmak üzere kitap istinsah ederek geçimini sağlayan İbn Âşir'in etrafında geniş bir mürid halkası meydana geldi.

Merînî Sultanı Ebü İnân Fâris, İbn Âşir'i ziyaret etmek için 757'de (1356) Selâ'ya gelmiş, ancak şeyh kendisiyle görüşmeyi kabul etmemiş, bir mektup göndererek tavsiyelerde bulunmuş ve onun gönlünü almıştı. İbn Âşir'in genelde devlet adamlarına karşı bu şekilde davrandığı söylenir. *Şerefü't-tâlib* müellifi İbn Kunfüz onunla görüşebilmiş olmasını kendisinin büyük bir başarısı olarak değerlendirir.

Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî, derslerinde genellikle Gazzâlî'nin *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn*'i ile Muhâsibî'nin *en-Nesâ'ih*'ini okutan İbn Âşir'in tarikatının kendisinin de kuvvetle sarıldığı *İhyâ'*'daki fikirler doğrultusunda olduğunu söyler (*Neylü'l-İbtihâc*, s. 43). *el-Hikemü'l-'Aâtâ'iyye* şârihi İbn Abbâd er-Rundî'nin de aralarında bulunduğu birçok âlimin hocası olan İbn Âşir Selâ'da vefat etti. 1009'da (1600) Selâ'dan geçen Makkarî onun kabrini ziyaret ettiğini, halk arasında kerâmetlerinin anlatıldığını söyler (*Nefhu't-tîb*, VI, 491, 993).

İbn Âşir hakkında Ahmed b. Âşir el-Hâfî (ö. 1163/1750) tarafından yazılan *Tuhfetü'z-zârî bi-ba'zî menâkıbı Sidî el-Hâc Ahmed b. 'Âşir* adlı menâkıbnâme günümüze ulaşmıştır (*EP*<sup>2</sup>, III, 720).

#### BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed b. Ali ed-Dükkâlî, *el-İthâfû'l-vecîz: Târîhu'l-'Adveteyn* (nşr. Mustafa Bûşa'rek), Selâ 1406/1986, s. 89-91; İbn Kunfüz, *Şerefü't-tâlib* (nşr. Muhammed Haccî), Rabat 1976, s. 83-84; İbnü'l-Kâdî, *Dürretü'l-hicâl*, I, 148-149; a.m.f., *Cezvetü'l-iktibâs*, Rabat 1973, I, 153; Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî, *Neylü'l-İbtihâc*, Trablus 1989, s. 43, 96-98; Makkarî, *Nefhu't-tîb*, VI, 491-495, 993; Selâvî, *el-İstikşâ*, III, 200-201; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, s. 233-234; Nebhânî, *Kerâmâtü'l-evliyâ*, s. 526; İbrâhim Harekât, *el-Magrib 'abre't-târîh*, Dârülbeyzâ 1405/1984, II, 90-93; Ali Hâmid el-Mâhî, *el-Magrib ft 'aşri's-Sultân Ebî 'Inân el-Merîni*, Dârülbeyzâ 1986, s. 215-216; Abdülvehhâb b. Mansûr, *A'lâmü'l-Magribi'l-'Arabî*, Rabat 1406/1986, IV, 346-352; A. Faure, "İbn 'Âşir", *EP*<sup>2</sup> (İng.), III, 719-720; Mes'ûd Celâlî Mukaddem, "İbn 'Âşir", *DMBİ*, IV, 169-170.



RIZA KURTULUŞ

### İBN ÂŞİR el-FÂSÎ (ابن عاشر الفاسي)

Ebü Muhammed Abdülvâhid  
b. Ahmed b. Ali b. Âşir  
el-Endelüsî el-Fâsî el-Ensârî  
(ö. 1040/1631)

Kıraat ve fıkıh âlimi.

Aslen Endülüs'lü olup Fas'ta doğdu. Soyu ensara dayanır. Büyük ceddine nisbetle İbn Âşir diye meşhur olmuştur. Fas'ta pek çok hocanın derslerine devam eden İbn Âşir kıraat, tefsir, hadis, fıkıh ve fıkıh usulü, kelâm, mantık, edebiyat, riyâziyât, tıp gibi çeşitli alanlarda kendini yetiştirdi. Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Fakih ve Osman el-Lematî'den kıraat okudu. Kıraat-i seb'âyı Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Keffî, Ebü Abdullah Muhammed Şerîf el-Mürri gibi âlimlerden; hadis, nahiv ve diğer ilimleri Fas müftüsü Ebü Abdullah Mu-

ammed b. Kâsım el-Kassâr el-Kaysî, amcası Ebü'l-Fazl Kâsım b. Muhammed, am-casının oğlu *Cezvetü'l-iktibâs* sahibi Ebü'l-Abbâs İbnü'l-Kâdî, İbn Azîz diye bilinen Ebü Abdullah Muhammed b. Ahmed et-Tüçübî, Ebü'l-Fazl Kâsım b. Muhammed el-Gassânî, Ebü Abdullah Safiyüddin Muhammed b. Yahyâ el-İzzî gibi hocalardan öğrendi. 1008'de (1600) çıktığı hac yolculuğu esnasında uğradığı yerlerde ve özellikle Mısır'da tanınmış âlimlerden istifade fırsatını buldu. Nitekim İmam Mâlik'in *el-Muvaţta'*ını Ebü Abdullah Muhammed el-Hannân'a, Tirmizî'nin *Şemâ'ilü'n-nebî'sini* Ebü'l-Hasan Ali el-Bütayvî'ye arz yoluyla okudu. Yetiştirdiği öğrenciler arasında bilhassa Meyyâre diye meşhur olan Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Fâsî'nin ismi zikredilir. Fıkıhta Mâlikî mezhebini benimseyen, ibadet hayatına ve nefis terbiyesine önem veren İbn Âşir 3 Zilhicce 1040'ta (3 Temmuz 1631) elli yaşında Fas'ta vefat etti.

Eserleri. İbn Âşir'in çoğu manzum olan başlıca eserleri şunlardır: 1. *el-Mürşidü'l-mu'in 'ale'z-zarûri min 'ulûmi'd-dîn*. Mâlikî mezhebine dair bir ilmihal olup 314 beyittir. Üç bölüme ayrılan eserde sırasıyla Eş'arî mezhebine göre akaid, Mâlikî mezhebine göre ibadet ve Cüneyd-i Bağdâdî'ye göre tasavvuf ve ahlâk konuları işlenmiştir. Öğrencisi Meyyâre bu eseri önce *ed-Dürri's-gemîn ve'l-mevridi'l-mu'in* adıyla şerhetmiş (Fas 1292; Tunus 1293; Kahire 1305, 1306, 1330) daha sonra da *Mahtaşarü'd-Dürri's-gemîn ve'l-mevridi'l-mu'in* adıyla kısaltmıştır (Kahire 1301, 1303, 1305; Tunus 1301). Üzerine ayrıca birçok şerh ve hâşiye yazılan (Brockelmann, II, 699-700) *el-Mürşidü'l-mu'in*'in çeşitli baskıları yapılmıştır (Fas 1262, 1317; Kahire 1300; ayrıca bk. a.g.e., II, 700). 2. *Fethu'l-mennân el-mervî bi-Mevridi'z-zam'ân*. Harrâz'ın resmî'l-mushafa dair *Mevridü'z-zam'ân* adlı eserinin şerhidir. Bazı nüshaları Fas'ta Karaviyyî'nin Kütüphanesi'nde (nr. 225, 230, 858) ve Temgrût'ta Dârü'l-kütübî'n-Nâsiriyye'de (nr. 822, 1724, 1969) bulunmaktadır. 3. *el-İ'lân bi-tekmîli Mevridi'z-zam'ân*. Aynı eser için yazılmış kırk altı beyitlik bir tekmildir. Yukarıdaki şerhin anılan nüshaları içinde yer aldığı gibi Merakeş'te Hizânetü İbn Yûsuf'ta (nr. 229/4) *Zevâ'idü'l-Mevrid* adıyla bir nüshası mevcuttur. 4. *Tenbîhü'l-hullân 'ale'l-İ'lân bi-tekmîli Mevridi'z-zam'ân*. *el-İ'lân*'ın şerhi olup Zekeriyâ Umeyrât'ın tahkiikiyle yayımlanmıştır (Beyrut 1415/1995 [*Delilü'l-hayrân*'ın sonunda]). 5. *Ri-*